

HISTORIA ZAKŁADU MECHANIKI I TECHNIK UZBROJENIA PW W LATACH 1946-2017

Cyprian Suchocki

*Politechnika Warszawska, Zakład Mechaniki i Techniki Uzbrojenia,
e-mail: csuchocki@o2.pl*

Strzeszczenie:

W pracy omówiono historię placówek naukowo-dydaktycznych odpowiedzialnych za rozwój tematyki uzbrojeniowej na Politechnice Warszawskiej w latach 1946-2017 (począwszy od Oddziału Uzbrojenia we wczesnych latach powojennych, aż do obecnego Zakładu Mechaniki i Techniki Uzbrojenia - ZMiTU). Równolegle opisana została historia jednostek naukowo-dydaktycznych zajmujących się mechaniką ogólną oraz wytrzymałością materiałów na Wydziale Mechanicznym Technologicznym PW, a następnie na Wydziale Inżynierii Produkcji PW (od Katedry Mechaniki Technicznej do ZMiTU). Omówione zostały kolejne przekształcenia organizacyjne, składy osobowe w placówkach naukowych w różnych dekadach oraz główne kierunki działalności naukowej.

1. Oddział Uzbrojenia i Zakład Konstrukcji Specjalnych (lata 1946-1953)

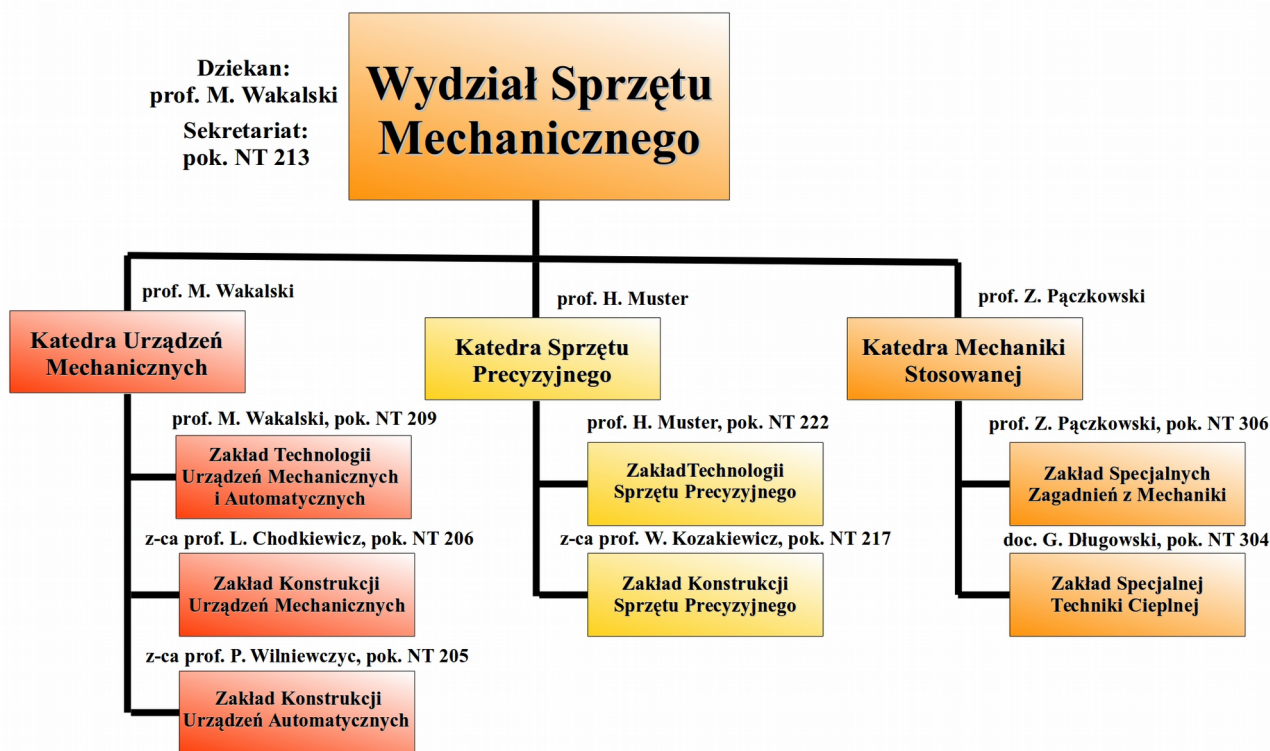
W roku 1946, na odtwarzanej po wojnie Politechnice Warszawskiej utworzony został Oddział Uzbrojenia, który wszedł w skład Wydziału Mechanicznego PW. Rolą opiekuna Oddziału Uzbrojenia sprawował prof. Stanisław Płuzański, który łączył tę funkcję ze stanowiskiem dziekana wydziału. Zmiany strukturalne wprowadzone na Politechnice Warszawskiej w 1951 r. obejmowały m. in. rozwiązanie Wydziału Mechanicznego, w miejsce którego powstały wydziały: Mechaniczny Konstrukcyjny, Lotniczy oraz Mechaniczny Technologiczno-Konstrukcyjny. Oddział Uzbrojenia, przemianowany na Oddział Konstrukcji Specjalnych, razem z Oddziałem Samochodów i Ciągników, wszedł w skład nowo utworzonego Wydziału Mechanicznego Technologiczno-Konstrukcyjnego. Zmiany organizacyjne zbiegły się w czasie ze śmiercią prof. Stanisława Płuzańskiego, stąd też stanowisko kierownika Oddziału Konstrukcji Specjalnych objął prof. Zbigniew Pączkowski, specjalista z zakresu balistyki zewnętrznej. Wydział Mechaniczny Technologiczno-Konstrukcyjny istniał jedynie dwa lata (1951-1953), po czym został rozwiązany. Prof. Pączkowski łączył w tym czasie funkcję kierownika Oddziału Konstrukcji Specjalnych ze stanowiskiem dziekana wydziału.

2. Wydział Sprzętu Mechanicznego (lata 1953-1960)

W roku 1953 utworzony został Wydział Sprzętu Mechanicznego, będący w istocie wydziałem w całości poświęconym technikom uzbrojenia. Pierwszym dziekanem wydziału został prof. Pączkowski. Wydział Sprzętu Mechanicznego mieścił się w całości w Gmachu Nowym Technologicznym (ul. Narbutta 85). Miał on strukturę katedralną, w której skład wchodziły: Katedra Urządzeń Mechanicznych (trójzakładowa), Katedra Sprzętu Precyzyjnego oraz Katedra Mechaniki Stosowanej (obie dwuzakładowe). W drugiej połowie lat 50-tych do wydziału dołączono

także Katedrę Fizyki Ogólnej „D”, znajdującą się na trzecim piętrze Gmachu Samochodów i Ciągników (ul. Narbutta 84 – obecny gmach wydziału SiMR). Spustoszenie dokonane wśród akademickich kadr technicznych przez drugą wojnę światową dotknęło także i Wydział Sprzętu Mechanicznego. Wielu pracowników wydziału było absolwentami jeszcze przedwojennej Politechniki Warszawskiej (o specjalności uzbrojenie), niemniej absolutnie wszyscy pracujący na wydziale profesorowie byli w istocie magistrami, zatrudnionymi na stanowiskach profesorskich na PW lub o profesurach nadanych urzędowo przez władze państwowe. Nie zmienia to jednak faktu, że wyżsi pracownicy wydziału byli doświadczonymi konstruktorami sprzętu uzbrojenia, którzy współpracowali z przemysłem jeszcze w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Przykładowo profesorowie Pączkowski i Wakalski oraz zatrudniony na stanowisku zastępcy profesora Władysław Kozakiewicz byli w latach 20-tych i 30-tych pracownikami Starachowickich Zakładów Górniczych (produkujących działa), natomiast kierownikiem Zakładu Konstrukcji Urządzeń Automatycznych był Piotr Wilniewicz, czyli słynny konstruktor pistoletu VIS. Zmiany, które nastąpiły w Polsce w roku 1956 zbiegły się ze zmianą na stanowisku dziekana Wydziału Sprzętu Mechanicznego. W głosowaniu na stanowisko dziekana wybrany został prof. Marian Wakalski, dyrektor Katedry Urządzeń Mechanicznych oraz wykładowca technologii sprzętu uzbrojenia, który nauczanie tego przedmiotu przejął po zmarłym prof. Płużańskim. Na Rys. 1 przedstawiono schemat organizacyjny wydziału w roku akademickim 1956/1957 wraz z wyszczególnieniem pracowników sprawujących funkcje kierownicze i dyrektorskie oraz z wykazem części pomieszczeń zajmowanych przez poszczególne zakłady. Rok 1956 był również rokiem, kiedy to pierwsi absolwenci wydziału uzyskali stopnie magistra inżyniera mechaniki. Był wśród nich późniejszy profesor Instytutu Podstawowych Problemów Techniki (IPPT) PAN Piotr Perzyna, specjalista w dziedzinie mechaniki ośrodków ciągłych i twórca teorii lepkoplastyczności, który na wydziale Sprzętu Mechanicznego obronił pracę magisterską na temat drgań giętych lufy broni palnej. W roku 1957 w skład wydziału weszła Katedra Fizyki Ogólnej „D”, której kierownikiem był prof. Włodzimierz Ścisłowski. Profesor Marian Wakalski na stanowisku dziekana nie przetrwał do końca kadencji. W 1958 r. na tym stanowisku zastąpił go ppłk prof. Henryk Muster, specjalista w dziedzinie mechanizmów precyzyjnych dyrektor Katedry Sprzętu Precyzyjnego.

Rok 1960 zakończył trwającą niespełna dekadę historię istnienia Wydziału Sprzętu Mechanicznego. W ramach szeroko zakrojonej restrukturyzacji Politechniki Warszawskiej wydział został rozwiązany, zaś jego pracownicy zostali rozdzieleni pomiędzy inne wydziały uczelni. Był dziekan Wydziału Sprzętu Mechanicznego oraz dyrektor Katedry Sprzętu Precyzyjnego, prof. Henryk Muster wraz z kilkoma pracownikami przeszedł na Wydział Mechaniki Precyzyjnej (obecnie Wydział Mechatroniki). Profesor Marian Wakalski razem z Katedrą Urządzeń Mechanicznych, której przewodził, przeniesiony został na wydział Mechaniczny Energetyki i Lotnictwa, który utworzony został w efekcie scalenia wydziałów konstrukcyjnego i lotniczego PW. Warto w tym miejscu nadmienić, że połączeniu obu wydziałów towarzyszyły protesty studentów Wydziału Lotniczego, którzy oburzeni byli perspektywą trwałego złączenia z mniej wartościowym, w ich mniemaniu, Wydziałem Konstrukcyjnym. Katedra Mechaniki Stosowanej na czele z prof. Zbigniewem Pączkowskim przeniesiona została na Wydział Mechaniczny Technologiczny. Również na ten sam wydział trafił, wchodzący uprzednio w skład Katedry Urządzeń Mechanicznych, Zakład Konstrukcji Urządzeń Mechanicznych, którego kierownikiem był prof. Leon Chodkiewicz. Wspomniana wyżej katedra oraz zakład stanowiły podstawę do utworzenia na Wydziale Mechanicznym Technologicznym Katedry Sprzętu Mechanicznego, której pierwszym dyrektorem został prof. Zbigniew Pączkowski.

Rys. 1. Struktura Wydziału Sprzętu Mechanicznego PW w roku akademickim 1956/1957

3. Katedra Sprzętu Mechanicznego (lata 1960-1970)

Nowo powołana katedra przyjęła strukturę zakładową. W jej skład weszły trzy zakłady: Mechaniki Stosowanej, Konstrukcji Urządzeń Mechanicznych i Konstrukcji Mechanizmów. Zakład Mechaniki Stosowanej, którego kierownikiem był prof. Pączkowski, łączący tę funkcję ze stanowiskiem kierownika katedry, rozwijał tematykę badawczą podstaw techniki raketowej. Pod redakcją prof. Pączkowskiego wydawano m.in. wielotomowe publikacje z tej dziedziny pt. „Technika raketowa” oraz „Przegląd techniki raketowej”. W zakresie dydaktyki zakład odpowiedzialny był m.in. za zajęcia z balistyki wewnętrznej i zewnętrznej. Prowadzono również wykłady dotyczące metod statystycznego badania i odbioru produkcji masowej, rozwijając równoległe szeroko prowadzone prace laboratoryjne oraz prace nad różnego rodzaju aparaturą pomiarowo-kontrolną.

Na stanowisku kierownika Zakładu Konstrukcji Urządzeń Mechanicznych pozostawał prof. Leon Chodkiewicz, sprawujący tę funkcję jeszcze w okresie Wydziału Sprzętu Mechanicznego. W zakresie tematyki badawczej zakład zajmował się konstrukcją broni strzeleckiej oraz artyleryjskiej. Szczególną uwagę poświęcano zagadnieniom odrzutu broni lufowej z uwzględnieniem jej oddziaływania na strzelca, a także problemom, konstrukcji amortyzatorów służących do wyhamowywania energii odrzutu w broni artyleryjskiej. Wspomniane zainteresowania naukowe, które prof. Chodkiewicz rozwijał jeszcze w latach 50-tych, zaowocowały m.in. szeregiem publikacji (czasopisma: „Przegląd techniki specjalnej”, „Problemy techniki uzbrojenia i radiolokacji”) oraz prac dyplomowych, w tym także rozpraw doktorskich. Pod kierunkiem prof. Chodkiewicza prace doktorskie obronili m.in.: mgr inż. Stanisław Kochański (1967 r.; tytuł: „Oddziaływanie człowieka na ruch urządzeń mechanicznych odrzucanych impulsem gazów”) oraz płk mgr inż. Witold Czepukajtis (1974 r.; tytuł: „Oddziaływanie operatora na przemieszczenia

lekkich urządzeń mechanicznych”). Ostatnia rozprawa, wiązała się ściśle z opracowywaniem w latach 60-tych nowego typu pistoletu dla wojska i policji, znanego jako P-64 „CZAK”.

Funkcję kierownika Zakładu Konstrukcji Mechanizmów pełnił doc. Władysław Kozakiewicz, specjalista w zakresie konstrukcji amunicji, bomb lotniczych, balistyki wewnętrznej i końcowej. W ramach prac badawczych realizowanych w zakładzie rozwijano tematykę precyzyjnych układów mechanicznych w konstrukcjach sprzętu uzbrojenia. Zajmowano się także problemami analizy wymiarowej oraz wybranymi zagadnieniami automatyzacji.

Kolejna restrukturyzacja Politechniki Warszawskiej, przeprowadzona w roku 1970 obejmowała m.in. przejście ze struktury katedralnej na strukturę instytutową. W tej sytuacji Katedra Sprzętu Mechanicznego przekształcona została w Instytut Budowy Sprzętu Mechanicznego.

4. Instytut Budowy Sprzętu Mechanicznego (lata 1970-1990)

Pierwszym dyrektorem Instytutu Budowy Sprzętu Mechanicznego został prof. Leon Chodkiewicz, który równolegle sprawował funkcję dziekana Wydziału Mechanicznego Technologicznego. Instytut przyjął strukturę bezzakładową. W okresie 1973-1975 pod kierunkiem prof. Chodkiewicza realizowano m.in. zlecone przez Szefostwo Wojsk Lotniczych prace nad działkiem lotniczym 23 mm o kryptonimie „Śniardwy”. W okresie istnienia Instytutu Budowy Sprzętu Mechanicznego rozprawy doktorskie obronili m.in.: mgr inż. Jerzy Iwaszko (1980 r.; tytuł: „Metoda zbiornikowa pomiaru współczynnika przepływu ze szczególnym uwzględnieniem wymiany ciepła”) oraz mgr inż. Sławomir Lamowski, późniejszy kierownik Zakładu Mechaniki i Technik Uzbrojenia (1973 r.; tytuł: „Analiza czynników wpływających na stabilność spalania w silnikach raketowych na stały materiał pędny”). Dr inż. Sławomir Lamowski wkrótce przedstawił także rozprawę habilitacyjną (1975 r.; tytuł: „Balistyka wewnętrzna raket na stały materiał pędny z uwzględnieniem niestabilności procesów spalania”). Na uwagę zasługuje fakt, że do kolokwium habilitacyjnego doszło dopiero w 1978 r. na skutek trwającego 3 lata procesu recenzji (!). Należy zaznaczyć, że określony ustawowo maksymalny czas przeznaczony na recenzję rozprawy habilitacyjnej wynosił w tym okresie 3 miesiące. Jak czytamy w biogramie prof. Lamowskiego przyczyny skrajnie wydłużonego czasu recenzji „nie są bliżej znane, przypuszcza się jednak, że mogły wynikać z nieprawomyślności politycznej (...)”. W roku 1980 rozprawę habilitacyjną obronił dr inż. Stanisław Kochański (tytuł: „Odrzut hamowany ramiennej broni strzeleckiej”). Następnie dr Kochański zdał kolokwium habilitacyjne przed Radą Wydziału Mechanicznego Technologicznego, jednakże uchwała Rady Wydziału o nadaniu mu stopnia dr habilitowanego nie została zatwierdzona przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną. Na krótko przed wprowadzeniem stanu wojennego oraz w samym jego trakcie Instytut Budowy Sprzętu Mechanicznego miał aż czterech różnych dyrektorów. W roku 1982 funkcję dyrektora instytutu przez krótki czas pełnił pełnomocnik dziekana, prof. Tadeusz Bednarski, specjalista w zakresie teorii plastyczności.

Zmiany ustrojowe w Polsce pociągnęły za sobą zmiany w strukturze organizacyjnej części placówek Politechniki Warszawskiej. W 1990 r. Instytut Budowy Sprzętu Mechanicznego został scalony z Instytutem Mechaniki Technicznej. W efekcie połączenia obu instytutów powstał Instytut Mechaniki i Konstrukcji.

5. Zakład Technik Uzbrojenia (lata 1990-2005)

Kontynuatorem działalności naukowo-dydaktycznej Instytutu Budowy Sprzętu Mechanicznego był utworzony w 1990 r. Zakład Technik Uzbrojenia, stanowiący część nowo powstałego Instytutu Mechaniki i Konstrukcji. Pierwszym kierownikiem zakładu był doc. Józef Brodacki. W 1992 r. stanowisko kierownika Zakładu Technik Uzbrojenia objął prof. Maciej Bossak, specjalista z dziedziny teorii drgań i metody elementów skończonych (rozprawa doktorska w 1970 r. pt. „Teoretyczne i doświadczalne opracowanie metody wyznaczania dynamicznych własności

konstrukcji”; rozprawa habilitacyjna pt. „Dynamika układów wstępnie obciążonych”). W latach 1992-2005 prof. Maciej Bossak sprawował jednocześnie funkcje dyrektora Instytutu Mechaniki i Konstrukcji oraz kierownika Zakładu Technik Uzbrojenia (na stanowisku dyrektora instytutu prof. Bossak pozostawał od roku 1990).

Na przełomie lat 90-tych i pierwszej dekady XXI w. główną tematyką badawczą w Zakładzie Technik Uzbrojenia, realizowaną do chwili obecnej, stało się opracowywanie wolframowych stopów ciężkich stosowanych na rdzenie pocisków podkalibrowych (m.in. dla czołgów typu Leopard). Prace badawcze prowadzone są we współpracy z zakładem MESKO w Skarżysku-Kamiennej, produkującym amunicję czołgową. Dla celów badawczych powołane zostało specjalistyczne Laboratorium Stopów Ciężkich, umożliwiające prace eksperymentalne z zakresu metaloznastwa i balistyki końcowej.

W latach 1990-2005 Zakładowi Technik Uzbrojenia podporządkowana była specjalność Uzbrojenie oferowana studentom studiów magisterskich kierunku Mechanika i Budowa Maszyn na Wydziale Mechanicznym Technologicznym (a następnie, wskutek przemianowań wydziału, na: Wydziale Mechanicznym Technologii i Automatyzacji oraz Wydziale Inżynierii Produkcji). Specjalność ta oferowała jeden profil dyplomowania, tj. Projektowanie Systemów Uzbrojenia. Jednocześnie student, poprzez odpowiedni dobór przedmiotów obieralnych, prac przejściowych i tematyki dyplomu magisterskiego mógł dążyć do specjalizacji w obszarach takich jak: broń inteligentna, broń lufowa, czy broń raketowa.

W roku 2005 nastąpiło scalenie zakładów Technik Uzbrojenia i Mechaniki wchodzących w skład Instytutu Mechaniki i Konstrukcji. W efekcie ich połączenia powstał Zakład Mechaniki i Technik Uzbrojenia, którego pierwszym kierownikiem został prof. Mieczysław Kaczorowski, który objął po prof. Bossaku także stanowisko dyrektora instytutu.

6. Katedra Mechaniki Technicznej (lata 1946-1970)

Katedra Mechaniki Technicznej została utworzona 1 września 1946 r. na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. Stanowisko kierownika powierzone zostało prof. Zenobiuszowi Klębowskiemu. W początkowym okresie działalności katedra mieściła się na terenie północnym Politechniki Warszawskiej i zajmowała się obsługą Wydziału Mechanicznego PW, a po restrukturyzacji politechniki Wydziału Mechanicznego Konstrukcyjnego PW w zakresie dydaktyki z wytrzymałości materiałów. W latach 1948-1958 katedra, jako pierwsza w Polsce, prowadziła z inicjatywy prof. Klębowskiego wykłady z wytrzymałości naczyń ciśnieniowych dla studentów Wydziału Mechanicznego, a następnie Mechanicznego Konstrukcyjnego. W 1953 r. katedra, wraz z kierownikiem prof. Klębowskim i większością pracowników, przeniesiona została na Wydział Mechaniczny Technologiczny znajdujący się na kampusie południowym PW. Katedra realizowała zajęcia dydaktyczne z wytrzymałości materiałów oraz mechaniki ogólnej na macierzystym wydziale, a także na Wydziale Smochodów i Ciągników i w Oddziale Inżynierijno-Ekonomicznym.

Po przejściu prof. Klębowskiego na emeryturę w 1960 r. kierownikiem katedry został doc. Jerzy Rżysko. W latach 1961-1962 (lub, jak podają niektóre źródła 1961-1964) w katedrze zorganizowane zostało Laboratorium Wytrzymałości Materiałów obsługujące dydaktycznie przedmioty mechanika ogólna i wytrzymałość materiałów (tensometryczne pomiary odkształceń, badania elastooptyczne, testy reologiczne). Inicjatorem powstania laboratorium miał być doc. Jerzy Rżysko, natomiast głównym jej organizatorem był dr Andrzej Wilczyński. Laboratorium to służy celom dydaktycznym do chwili obecnej, zaś większość użytkowanych dziś stanowisk laboratoryjnych opracowana została przez dr Jana Lewińskiego i dr Zdzisława R. Lindemanna. W latach 1946-1970 działalność naukowa katedry obejmowała następującą tematykę:

1. wytrzymałość naczyń ciśnieniowych;
2. teorię nieliniowej sprężystości w warunkach nieliniowości materiałowej i geometrycznej (czyli teorię hipersprężystości);
3. wytrzymałość statyczną i dynamiczną, a także zmęczeniową stalowych lin nośnych i elementów sprężystych służących do pomiaru ciśnień;

4. mechanikę materiałów (w tym reologię tworzyw sztucznych);
5. podstawy fizyczne zagadnień odkształcenia wybuchowego;
6. teorię płyt i powłok.

Na uwagę zasługuje szczególnie fakt prowadzenia w katedrze prac badawczych w zakresie teorii tak nowoczesnej jak hipersprężystość, zwłaszcza w warunkach, kiedy nie były możliwe badania symulacyjne z zastosowaniem komputerów. Pracę doktorską obejmującą tę tematykę, napisaną pod kierunkiem prof. Klębowskiego, obronił na Wydziale Mechanicznym Technologicznym późniejszy profesor IPPT PAN Stefan Zahorski. Zainteresowania badawcze w tym zakresie kontynuował w kolejnych dekadach inny profesor IPPT PAN, Zbigniew Wesołowski, który w drugiej połowie lat 50-tych zatrudniony był w katedrze na stanowisku starszego asystenta (stanowisko powierzane zwykle studentom starszych lat, które dawało perspektywę pozostania na uczelni). Oryginalne osiągnięcia w ramach hipersprężystości miał również w tym okresie późniejszy profesor Andrzej Wilczyński, który wychodząc z innej niż gaussowska statystyki, wyprowadził nieliniowe prawo naprężenie-odkształcenie, które, jak się okazuje, odpowiada bardzo popularnemu obecnie modelowi prof. Ray'a Ogdena (opracowanemu 10 lat później!). Wyniki te zostały opublikowane w 1963 r. w czasopiśmie *Mechanika Teoretyczna i Stosowana* pod tytułem „Zależność naprężenie-odkształcenie w przypadku prostego rozciągania tworzyw o łańcuchowej budowie cząsteczek” (praca w języku polskim zaoptrazona jedynie w angielskie i rosyjskie streszczenie). Poza tematyką hipersprężystości i reologii polimerów, należy zwrócić uwagę na wyniki prof. Klębowskiego uzyskane w tematyce obliczeń wytrzymałościowych zbiorników ciśnieniowych owijanych i nieowijanych. Wymienić należy także prace doc. Rżyski na temat wytrzymałości dynamicznej lin nośnych. Wyniki uzyskane na tym polu wykorzystywane były na terenie Związku Sowieckiego oraz znalazły duże zainteresowanie w Austrii, gdzie zostały opublikowane.

W okresie istnienia katedry szereg jej pracowników uzyskał stopnie doktorskie. Wymienić tu należy w szczególności rozprawy doktorskie: doktora Stanisława Piaseckiego (dotyczącą zjawiska kumulacji), doktora Andrzeja Wilczyńskiego (dotyczącą reologii tworzyw sztucznych i nowych funkcji tworzących lepkosprężystości), a także prace doktorów Tadeusza Rajferta i Tadeusza Obalskiego poświęcone obliczeniom wytrzymałościowym elementów sprężystych.

Katedra Mechaniki Technicznej zakończyła działalność w dotychczasowej formie w roku 1970. W ramach przeprowadzanej restrukturyzacji Politechniki Warszawskiej katedry naukowe przekształcane były wówczas w instytuty. Katedra Mechaniki Technicznej posłużyła za jeden z elementów składowych do utworzenia Instytutu Mechaniki Technicznej.

7. Instytut Mechaniki Technicznej (lata 1970-1990)

Pierwszym dyrektorem Instytutu Mechaniki Technicznej został doc. Jerzy Rżysko, który pełnił wcześniej funkcję kierownika Katedry Mechaniki Technicznej. Nowy instytut powstał ze scalenia Katedry Mechaniki Technicznej oraz Katedry Części Maszyn „C”, kierowanej przez doc. Józefa Maroszka, znanego konstruktora broni strzeleckiej, którego zespół konstrukcyjny opracował przed wojną słynny karabin przeciwpancerny wz. 35 „Ur”.

Instytut Mechaniki Technicznej miał strukturę bezzakładową, natomiast pracownicy byli podzieleni na zespoły dydaktyczne obsługujące poszczególne grupy przedmiotów, tj.: Zespół Mechaniki Materiałów i Konstrukcji, Zespół Podstaw Konstrukcji Maszyn oraz, w późniejszym okresie, Zespół Rysunku Technicznego. Zespół Mechaniki Materiałów i Konstrukcji został utworzony przez ówczesnego docenta Andrzeja Wilczyńskiego po powrocie z rocznego stażu na Uniwersytecie w Aston (Wielka Brytania). Zespół ten stanowił rdzeń zaplecza kadrowego późniejszego Zakładu Mechaniki. Zajmował się on także pracami badawczymi w zakresie reologii i mechaniki kompozytów. Zespół spotykał się na seminariach realizowanych w cyklu cotygodniowym, zaś prowadzona praca naukowa zaowocowała szeregiem rozpraw doktorskich napisanych pod kierunkiem doc. Andrzeja Wilczyńskiego.

W latach 1975-1984 z krótką przerwą dyrektorem instytutu był doc. Tadeusz Rajfert, którego promotorem pracy doktorskiej był wcześniejszy dyrektor doc. Jerzy Rżysko. W 1980 r.

w pierwszych wolnych wyborach na stanowisko dyrektora instytutu wybrany został doc. Andrzej Wilczyński, z którego zrezygnował w okresie stanu wojennego. Doc. Jerzy Rżysko powrócił na stanowisko dyrektorskie w drugiej połowie lat 80-tych. W ostatnich 2 latach istnienia PRL funkcję dyrektora Instytutu Mechaniki Technicznej pełnił prof. Andrzej Wilczyński, który tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1983, po 6 latach oczekiwania na pozytywną opinię Komitetu Centralnego PZPR. W roku 1990 Instytut Mechaniki Technicznej został rozwiązany, zaś jego kadre naukowo-dydaktyczną podzielono między nowo utworzone zakłady Mechaniki i Podstaw Konstrukcji Maszyn. Oba zakłady weszły w skład Instytutu Mechaniki i Konstrukcji.

8. Zakład Mechaniki (lata 1990-2005)

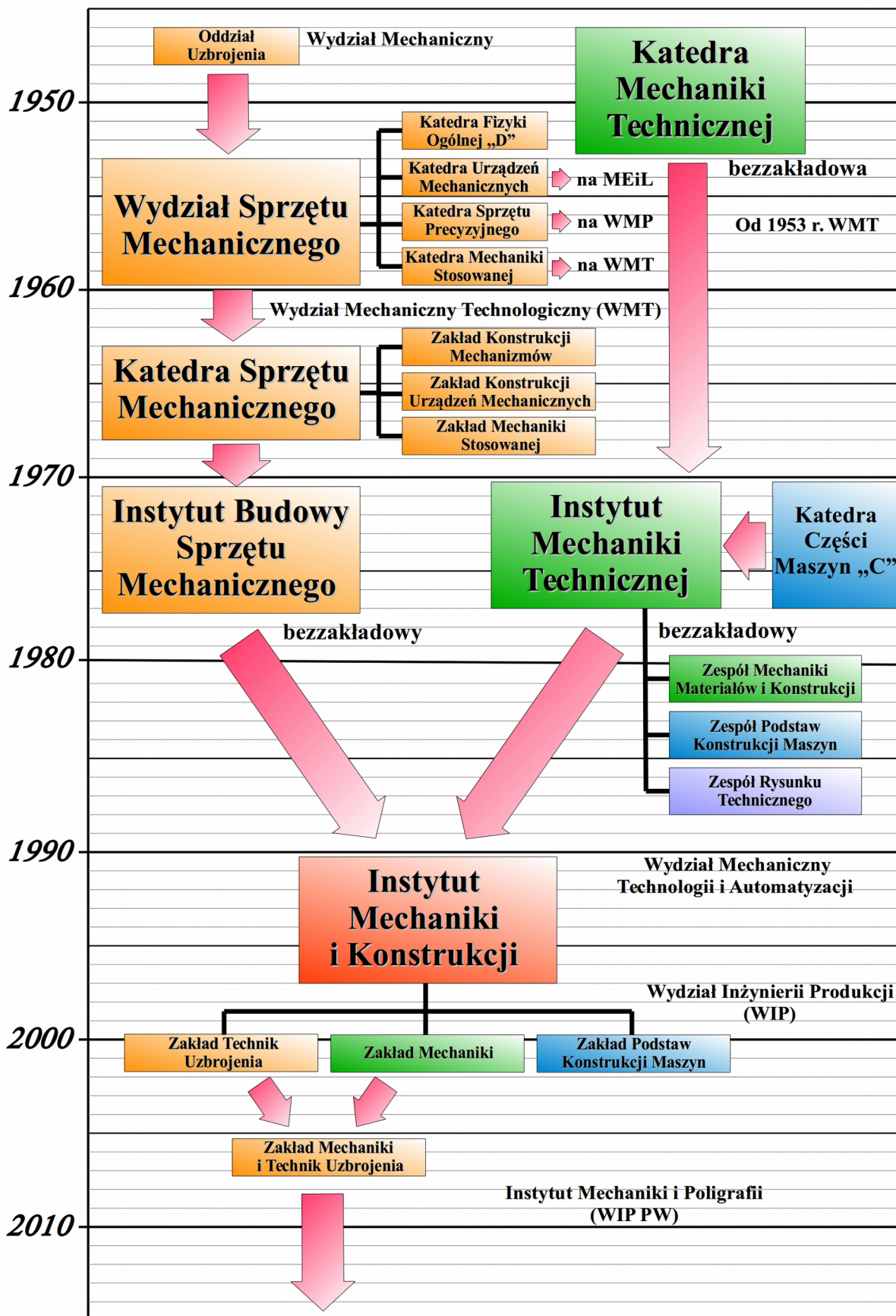
Pierwszym kierownikiem Zakładu Mechaniki został prof. Andrzej Wilczyński. Zakład w okresie swojej działalności zajmował się obsługą Wydziału Mechanicznego Technologicznego (przemianowanego później na Wydział Inżynierii Produkcji) w zakresie nauczania przedmiotów podstawowych, jak mechanika ogólna i wytrzymałość materiałów, drgania, mechanika kompozytów, dynamika układów mechanicznych. Działalność naukowa zakładu dotyczyła w głównej mierze mechaniki materiałów kompozytowych, a w szczególności teorii wzmocnienia (dla materiałów sprężystych i liniowo lepkosprężystych), a także metodyki wyznaczania stałych sprężystości i lepkosprężystości. Wyniki prowadzonych prac prezentowane były przez zakład w ramach organizowanych w odstępach dwuletnich Szkół Kompozytów. W roku 2005 Zakład Mechaniki został scalony z Zakładem Technik Uzbrojenia, tworząc Zakład Mechaniki i Technik Uzbrojenia wchodzący w skład Instytutu Mechaniki i Konstrukcji.

9. Zakład Mechaniki i Technik Uzbrojenia (2005-)

Funkcję kierownika zakładu objął w 2005 r. prof. Mieczysław Kaczorowski, który łączył tę funkcję ze stanowiskiem dyrektora Instytutu Mechaniki i Konstrukcji, przemianowanego w roku 2008 na Instytut Mechaniki i Poligrafii. Zakład istnieje do chwili obecnej (2017 r.) i prowadzi działalność naukową m.in. w zakresie badań nad wolframowymi stopami ciężkimi, nad odrzutem hamowanym broni ramiennej, a także w obszarze mechaniki komputerowej. Kierownikami zakładu byli następnie: prof. Janusz Ewertowski (lata 2013-2016) oraz prof. Marek Radomski (2016-).

10. Podsumowanie

Na Rys. 2 przedstawiono schematycznie całość zmian strukturalnych zachodzących na Politechnice Warszawskiej w ciągu ostatnich 70 lat, które złożyły się na obecny kształt Zakładu Mechaniki i Technik Uzbrojenia. Widać, że zmiany te począwszy od lat 50-tych miały na ogół charakter scaleniowy, zaś rola uzbrojenia na PW malała w miarę jak oddalało się widmo konfrontacji między wschodem a zachodem. Kolejne rozdziały dopisze w tym miejscu przyszłość.

Rys. 2. Zmiany struktury jednostek organizacyjnych w latach 1946-2017

Dziekani Wydziału Sprzętu Mechanicznego (1953-1960)

1. Zbigniew Pączkowski, prof. nzw. mgr inż. (1953-1956);
2. Marian Wakalski, prof. nzw. mgr inż. (1956-1958);
3. Henryk Muster, prof. nzw. mgr inż. (1958-1960).

Kierownicy Katedry Sprzętu Mechanicznego (1960-1970)

1. Zbigniew Pączkowski, prof. nzw. mgr inż. (1960-1970);

Dyrektorzy Instytutu Budowy Sprzętu Mechanicznego (1970-1990)

1. Leon Chodkiewicz, prof. nzw. mgr inż. (1970-1973);
2. Zbigniew Pączkowski, prof. zw. mgr inż. (1973-1978);
3. Eugeniusz Górski, prof. zw. dr hab. inż. (1979-1981);
4. Zbigniew Pączkowski, prof. zw. mgr inż. (1981);
5. Leonard Wolski, doc. inż. (1981-1982);
6. Tadeusz Bednarski, prof. zw. dr hab. inż. (1982 – jako pełnomocnik dziekana);
7. Jerzy Rżysko, doc dr hab. inż. (1983-1984)
8. Stanisław Kochański, doc. dr inż. (1984-1986);
9. Józef Brodacki, doc. dr inż. (1986-1990).

Kierownicy Zakładu Technik Uzbrojenia (1990-2005)

1. Józef Brodacki, doc. dr inż. (1990-1992);
2. Maciej Bossak, prof. zw. dr hab. inż. (1992-2005; jednocześnie dyrektor Instytutu Mechaniki i Konstrukcji w latach 1990-2005).

Kierownicy Zakładu Mechaniki i Technik Uzbrojenia (2005-2017)

1. Mieczysław Kaczorowski, prof. zw. dr hab. inż. (2005-2008; jednocześnie dyrektor kolejno Instytutu Mechaniki i Konstrukcji w latach 2005-2008 oraz Instytutu Mechaniki i Poligrafii w latach 2008-2016);
2. Sławomir Lamowski, prof. nzw. dr hab. inż. (2008-2013);
3. Janusz Ewertowski, prof. nzw. dr hab. inż. (2013-2016);
4. Marek Radomski, prof. nzw. dr hab. inż. (2016-).

Kierownicy Katedry Mechaniki Technicznej (1946-1970)

1. Zenobiusz Klębowski, prof. zw. dr (1946-1960);
2. Jerzy Rżysko, doc. dr hab. inż. (1962-1970).

Dyrektorzy Instytutu Mechaniki Technicznej (1970-1990)

1. Jerzy Rżysko, doc dr hab. inż. (1970-1973);
2. Tadeusz Rajfert, doc. dr inż. (1973-1980);
3. Andrzej Wilczyński, doc. hab. dr inż. (1980-1981);
4. Tadeusz Rajfert, doc. dr inż. (1981-1984);
5. Jerzy Rżysko, doc dr hab. inż. (1984-1987);
6. Andrzej Wilczyński, prof. nzw. dr hab. inż. (1987-1990).

Kierownicy Zakładu Mechaniki (1990-2005)

1. Andrzej Wilczyński, prof. zw. dr hab. inż. (1990-2005).

Składy osobowe Wydziału Sprzętu Mechanicznego

Rok akademicki 1957/1958

Sekretariat: pokój NT 213

Dziekan

Marian Wakalski, prof. nzw. mgr inż.

Prodziekan

Eugeniusz Antoniuk, z-ca prof. mgr inż.

Katedra Urządzeń Mechanicznych

Zakład Technologii Urządzeń Mechanicznych i Automatycznych

Sekretariat: pokój NT 209

Kierownik Katedry i Zakładu

Marian Wakalski, prof. nzw. mgr inż.

Adiunkci

Eugeniusz Górski, mgr inż.

Kazimierz Żółtowski, mgr inż.

Starszy asystent

Czesław Dybiec, mgr inż.

Zakład Konstrukcji Urządzeń Mechanicznych

Biuro: pokój NT 206

Kierownik Zakładu

Leon Chodkiewicz, doc. mgr inż.

Adiunkt

Zbigniew Wański, mgr inż.

Starszy asystent

Ryszard Żerman, mgr inż.

Zakład Konstrukcji Urządzeń Automatycznych

Biuro: pokój NT 205

Kierownik Zakładu

Piotr Wilniewicz, z-ca prof. inż.

Adiunkt

Teofil Chyba, mgr inż.

Katedra Mechaniki Stosowanej

Zakład Specjalnych Zagadnień z Mechaniki

Sekretariat: pokój NT 305

Kierownik Katedry i Zakładu

Zbigniew Pączkowski, prof. nzw. mgr inż.

Zastępca profesora

Eugeniusz Antoniuk, mgr inż.

Asystenci

Wilhelm Dichter, mgr inż.

Roman Odoliński, mgr inż.

Zakład Specjalnej Techniki Ciepłej

Biuro: pokój NT 304

Kierownik Zakładu

Gerard Długowski, doc. mgr inż.

Adiunkt

Leonard Wolski, mgr inż.

Asystent

Lesław Wasilewski, mgr inż.

Katedra Sprzętu Precyzyjnego

Zakład Technologii Sprzętu Precyzyjnego

Sekretariat: pokój NT 222

Kierownik Katedry i Zakładu

Henryk Muster, prof. nzw. mgr inż.

Adiunkt

Stanisław Rojek, mgr inż.

Starszy asystenci

Bogusław Matyja, mgr inż.

Zakład Konstrukcji Sprzętu Precyzyjnego

Biuro: pokój NT 217

Kierownik Zakładu

Władysław Kozakiewicz, doc. mgr inż.

Adiunkt

Stefan Hornung, mgr inż.

Starsi asystenci

Józef Adamski, mgr inż.

Władysław Filipowicz, mgr inż.

Katedra Fizyki Ogólnej „D”

Sekretariat: Gmach Samochodów i Ciągników, pokój 3.1

Kierownik Katedry

Włodzimierz Ścisłowski, prof. nzw. dr

Zastępca profesora

Czesław Ścisłowski, mgr

Adiunkci

Maria Bochenek, mgr
Bolesław Fabiański, mgr
Wojciech Jabłoński, mgr
Zdzisław Paczkowski, mgr

Starszy asystenci

Eugeniusz Czaputowicz, inż.
Janusz Eysymontt
Helena Grigoriew, mgr
Henryk Opoczyński, inż.
Jan Przedmojski, mgr inż.

Asystenci

Jerzy Giziński, inż.
Krzysztof Jach, inż.
Wacław Jakubowski, mgr
Janusz Nowosielski, mgr
Ignacy Olichwierowicz
Wiesław Ostrowski
Jan Petykiewicz, mgr
Rajmund Trykozko
Alina Sokołowska, mgr
Tadeusz Strachowski, mgr
Bogna Święcińska, mgr

Zastępca asystenta

Wiesław Motoczyński

Składy osobowe Katedry Sprzętu Mechanicznego

Rok akademicki 1961/1962

Zakład Mechaniki Stosowanej

Biuro: pokój NT 305

Kierownik Katedry i Zakładu

Zbigniew Pączkowski, prof. nzw. mgr inż.

Starszy wykładowca

Leonard Wolski, mgr inż.

Starsi asystenci

Wilhelm Dichter, mgr inż.
Stanisław Kochoński, mgr inż.

Instruktor techniczny

Janusz Wikieł

Starszy laborant

Marian Kempa

Zakład Konstrukcji Mechanizmów

Biuro: pokój NT 309

Kierownik Zakładu

Władysław Kozakiewicz, doc. mgr inż.

Wykładowca

Stefan Hornung, mgr inż.

Zakład Konstrukcji Urządzeń Mechanicznych

Biuro: pokój NT 308

Kierownik Zakładu

Leon Chodkiewicz, doc. mgr inż.

Starszy asystent

Ryszard Żerman, mgr inż.

Rok akademicki 1965/1966

Zakład Mechaniki Stosowanej

Kierownik Katedry i Zakładu

Zbigniew Pączkowski, prof. nzw. mgr inż.

Adiunkt

Wilhelm Dichter, dr inż.

Starszy wykładowca

Leonard Wolski, mgr inż.

Zakład Konstrukcji Mechanizmów

Kierownik Zakładu

Władysław Kozakiewicz, doc. mgr inż.

Zakład Konstrukcji Urządzeń Mechanicznych

Kierownik Zakładu

Leon Chodkiewicz, doc. mgr inż.

Starszy asystent

Stanisław Kochoński, mgr inż.

Skład osobowy Instytutu Budowy Sprzętu Mechanicznego

Rok akademicki 1974/1975

Witold Bożyk
Janusz Chojecki
Leszek Cybula, mgr inż.
Konrad Decyusz
Krystyna Gawarkiewicz
Andrzej Gocół
Jerzy Iwaszko, mgr inż.
Weronika Jarkiewicz
Stanisław Kochański, dr inż.
Euzebiusz Kośła, mgr inż.
Danuta Kowalewska
Sławomir Lamowski, dr inż.
Sylwester Paluch, mgr inż.
Witold Pełka, mgr inż.
Jacek Rońda, mgr inż.
Janusz Wikieł
Leonard Wolski, mgr inż.
Marek Wrzesiński, mgr inż.
Zbigniew Wrzesiński, mgr inż.

Skład osobowy Zakładu Technik Uzbrojenia

Rok akademicki 2001/2002

Kierownik Zakładu

Maciej Bossak, prof. zw. dr hab. inż.

Adiunkci

Leszek Cybula, dr inż.
Janusz Ewertowski, dr inż.
Janusz Kaniewski, dr
Zbigniew Wrzesiński, dr inż.
Marek Radomski, dr inż.

Starszy wykładowca

Andrzej Bieńkowski, mgr inż.

Asystent

Jacek Łazowski, mgr inż.
Mariusz Zielenkiewicz, mgr inż. (½ etatu)

Składy osobowe Katedry Mechaniki Technicznej

Rok akademicki 1957/1958

Sekretariat: pokój NT 23

Kierownik Katedry

Zenobiusz Klębowski, prof. zw. dr

Adiunkci

Tadeusz Rajfert, mgr inż.
Wojciech Urbanowski, mgr inż.

Starsi asystenci

Tadeusz Obalski, mgr inż.
Stanisław Piasecki, mgr inż.
Jerzy Rżysko, mgr inż.
Zbigniew Wesołowski, inż.
Andrzej Wilczyński, mgr inż.
Stefan Zahorski, mgr inż.
Zygmunt Zienkiewicz, inż.

Asystenci

Andrzej Białęcki, mgr inż.
Ludwik Cwynar, inż.
Jacek Damski, inż.

Rok akademicki 1961/1962

Sekretariat: pokój NT 23

Kierownik Katedry

wakat

Adiunkci

Stanisław Piasecki, mgr inż.
Tadeusz Rajfert, mgr inż.
Jerzy Rżysko, mgr inż.

Starszy wykładowca

Eugeniusz Antoniuk, mgr inż.

Starsi asystenci

Ludwik Cwynar, mgr inż.
Tadeusz Obalski, mgr inż.
Lesław Wasilewski, mgr inż.
Andrzej Wilczyński, mgr inż.
Zygmunt Zienkiewicz, mgr inż.

Rok akademicki 1965/1966

Kierownik Katedry

Jerzy Rżysko, doc dr hab. inż.

Adiunkci

Tadeusz Obalski, dr inż.
Stanisław Piasecki, dr inż.
Tadeusz Rajfert, dr inż.

Starsi asystenci

Andrzej Wilczyński, dr inż.
Zygmunt Zienkiewicz, dr inż.

Tadeusz Bogumił, mgr inż.
Adam Chodakowski, mgr inż.
Ludwik Janicki, mgr inż.
Witold Linke, mgr inż.

Asystent

Edward Ipnarski, mgr inż.

Skład osobowy Instytutu Mechaniki Technicznej

Rok akademicki 1974/1975

Andrzej Angielczyk, mgr inż.
Andrzej Baranowski, mgr inż.
Leon Bogdanowicz
Mieczysław Borkowski, mgr inż.
Jerzy Buż, doc. dr
Antoni Chabrowski, mgr inż.
Grażyna Czykier
Edward Czerwiński
Hanna Gawłowska
Tadeusz Gierlotka, mgr inż.
Andrzej Guk, mgr inż.
Lidia Jabłońska, mgr inż.
Jan Jędrzejewski
Wiktor Juchnikowski, mgr inż.
Jerzy Kamiński, mgr inż.
Jerzy Kraśnicki, mgr inż.
Stanisław Kazimierczyk, mgr inż.
Henryk Kramarz, dr inż.
Zbigniew Kusociński, mgr inż.
Eugeniusz Lachowski, mgr inż.
Edmund Latoszyński, mgr inż.
Jan Lewiński, dr inż.
Stanisław Łabieniec, mgr inż.
Józef Maroszek, doc.
Grzegorz Mielniczuk, mgr inż.
Zbigniew Nita, mgr inż.
Tadeusz Obalski, mgr inż.
Hanna Olesiak, mgr inż.
Tadeusz Ostrowski
Wojciech Pasternak, mgr inż.
Ryszard Pędzisz, mgr inż.
Jerzy Piątkowski
Jan Piłatowicz, mgr inż.
Kazimierz Puciłowski, mgr inż.
Tadeusz Rajfert, doc. dr inż.
Ryszard Sworzyński, mgr inż.
Janusz Śliżewicz
Tadeusz Telesiewicz, mgr inż.
Barbara Tomasik
Andrzej Wilczyński, doc. dr hab. inż.
Danuta Witemberg-Perzyk, mgr inż.

Leon Wyszyński, mgr inż.
Mieczysław Zaliwski, inż.
Jan Żółtowski, dr inż.

Składy osobowe Zakładu Mechaniki

Rok akademicki 2001/2002

Kierownik Zakładu

Andrzej Wilczyński, prof. zw. dr hab. inż.

Profesorowie

Marian Klasztorny, prof. nzw. dr hab. inż.

Tadeusz Niezgoda, prof. nzw. dr hab. inż. (9/10 etatu)

Adiunkci

Hanna Olesiak, dr inż. (½ etatu)

Wilhelm Orsetti, dr inż.

Janusz Śliżewicz, dr inż. (9/10 etatu)

Danuta Witemberg-Perzyk

Antoni Chabrowski, dr inż.

Jan Lewiński, dr inż.

Zdzisław Lindemann, dr inż.

Asystent

Robert Piekarski, mgr inż.